

Tidskrift i ny skepnad

Med detta nummer får *Bebyggelsehistorisk tidskrift* delvis en ny uppläggning och en ny layout. Vår avsikt är att förändringarna ska bidra till att tidskriften även fortsatt känns angelägen och aktuell inom det bebyggelsehistoriska fältet.

Bebyggelsehistorisk tidskrift var på många sätt en pionjär vid starten 1981. Frågan om vad forskningsfältet bebyggelsehistoria egentligen skulle omfatta kom att diskuteras redan i första numret. Skulle det vara så brett som Göran Lindahl, en av initiativtagarna och tidskriftens mångåriga ordförande, skrev i det första numret, att det inkluderade alla former av markutnyttjande? Som exempel på detta breda utforskande nämner Lindahl bland annat mekanismerna bakom samhällets modernisering och industrialisering, förändringar i arbetsliv, demografisk expansion, samhällsplanering, lagar, förordningar och reformer. Det äldre och betydligt snävare ämnet byggnadshistoria måste integreras i bebyggelsehistoria – och skulle vi kanske säga idag, kontextualiseras. Förhoppningen var att kunskaperna om den industrialiserings- och urbaniseringsprocess som samhället genomgått, skulle kunna fördjupas genom att forskare från olika discipliner samlades inom ramen för bebyggelsehistoria. Och här vågar man nog påstå att Lindahl fick rätt.

Tidskriften svarade mot ett samhällsligt behov vid den här tiden att sätta fokus på frågor som dessa, att tänka i helheter och inte i enskildheter, i miljöer istället för byggnader. Det var till exempel på 1980-talet som arbetet med att avgränsa områden med kulturvärden av riksintresse bedrevs. De så kallade riksintressena skulle sammantaget representera landets 10 000-åriga historia, spegla olika samhällsklassers boendeförhållanden och arbetsmiljöer samt olika samhällstyper. Det var då regeringen lade fram en ny proposition med mål för vad man där kallade kulturmiljövården, även om lagen som trädde i kraft 1989 fortsatt fick heta kulturminneslagen. Det var också decenniet efter de storskaliga landskapsomvandlingarna i samband med vattenkraftsutbyggnaden i Norrland, miljonprogrammet och de stora omvandlingarna av landets stadskärnor. Genom att utgå från platser, miljöer och sammanhang, och inte vetenskapliga discipliner i första hand, blev tidskriften ett vetenskapligt forum som befann sig mitt i samhällsdebatten.

Det första numret, kallat *Norrlands bebyggelse*, avspeglar tidskriftens breda och tvärvetenskapliga anslag. Arkeologer, etnologer, konstvetare, kulturgeografer och ekonomhistoriker samlades kring ett gemensamt tema för att ge en helhetsbild av det dåvarande forskningsläget. Samtidigt påpekade redaktören Per Rådberg i hur hög grad forskningens profil och metodik i de olika bidragen bestämdes av begränsade problemställningar inom ramen för moderämnets värderingar. Kort sagt, man var egentligen inte överens om hur begreppet bebyggelsehistoria skulle definieras, även om det fanns en vilja att mötas.

Så här tre decennier senare, kan man ändå konstatera att den definition som Ingrid Sjöström ger i ett av de tidiga numren, nämligen att tidskriften ska vara ett forum för forskare som studerar kulturlandskap och bebyggelse, med tonvikt på

rumslig förändring och orsakssammanhangen mellan samhällsutveckling, individ och miljö visat sig hållbar. Den breda ansatsen har snarast varit en fördel, som gett tidskriften möjlighet att följa med sin tid och återspegla forskningsfronten. Fältet tycks egentligen bara ha blivit bredare med åren och många nya teoretiska perspektiv har tillkommit. Digitaliseringen har inneburit att tekniker som GIS, Geografiska informationssystem, har gett nya möjligheter att analysera den historiska dimensionen i landskapet. Temat för förra numret var hur bebyggelsehistoria kan utforskas på ett nytt sätt med hjälp av de databaser som nu i allt högre grad finns tillgängliga på nätet. Samhällsdebatten har fortsatt relevans för forskningen. Idag rör den ofta globalisering, urbanisering, hållbar utveckling och gender. Bland aktuella frågor inom det bebyggelsehistoriska fältet finns den om gentrifieringen av världens storstäder, som innebär att citynära områdets status höjs och tidigare industri- och hamnområden omvandlas till eftertraktade bostadsmiljöer. En effekt av den pågående urbaniseringen är städernas förtätning och allt mer likartade storskalighet både vad gäller byggnader och trafiksystem – en ny global bebyggelsehistoria håller på att skapas, något som vi också är en del av här i Norden. I Europa ser vi dessutom en allt starkare zonerings av landskapet, som ger en uppdelning i städer med förorter, kommunikationer, storskaliga jordbruk och produktionsskog. Landskapet blir alltmer brukat och planerat, en utveckling som är central för den bebyggelsehistoriska forskningen.

Redan från början var ett rikt bildmaterial en viktig del av *Bebyggelsehistorisk tidskrifts* profil. Det lite större formatet bidrog till att foton, kartor och planer och andra illustrationer kunde komma till sin rätt och vara möjliga för läsaren att ta del av och tolka. Det skulle dock dröja till ett par år in på 2000-talet innan de första färgbilderna kom och kort därefter introducerades färgomslag. En tidig tanke var också att varva numren som satte fokus på ett särskilt tema, med häften där artiklar kring olika aktuella forskningsämnen som utgjorde en del i det bebyggelsehistoriska fältet kunde publiceras. Så småningom har temanumren kommit att helt dominera, och fristående artiklar har bara kunnat komma med om de passat in i ett visst ämnesområde.

Nu gör vi tvärtom och inför en ordning där de flesta numren inte kommer att vara tematiskt sammanhållna, vilket öppnar upp för alla intresserade skribenter att skicka in manuskript. Det bebyggelsehistoriska fältet är idag så stort och mångfacetterat att vi gärna vill bereda plats för så många som möjligt att kunna publicera sig i tidskriften. Det är viktigt att forskare relativt snabbt kan få ut sitt material och att tidskriften når ut till nya grupper. Vår målsättning är att bli en angelägen tidskrift för forskare inom det bebyggelsehistoriska fältet i hela Norden. Varje nummer kommer att innehålla tre delar: en huvudavdelning med *peer review*-artiklar, en avdelning med debattartiklar och annat material rörande till exempel museiverksamhet, kulturmiljövård och samhällsplanering, samt en recensionsavdelning. Samtidigt behåller vi formatet, det rika bildmaterialet och det tvärvetenskapliga perspektivet. Vi vill förvalta det arv som *Bebyggelsehistorisk tidskrift* representerar och som gör den unik, på samma gång som vi vill utveckla tidskriften för att möta de nya behoven inom den bebyggelsehistoriska forskningen. Vi hälsar gamla och nya skribenter och läsare välkomna!

Åsa Abreland

Ordförande, Föreningen *Bebyggelsehistorisk tidskrift*